

Nokturn

Spokojny, liryczny utwór instrumentalny popularny w XIX wieku

Utwór instrumentalny o nazwie nokturn, zainspirowany poetyckim nastrojem nocy, powstał w epoce klasycyzmu. Był wówczas rodzajem serenady czy divertimenta, przeznaczonym do wykonania o nocnej porze w plenerze (*Nokturny* Józefa Haydna, *Eine kleine Nachtmusik* Wolfganga Amadeusza Mozarta). Jego nazwa pochodzi od francuskiego słowa oznaczającego noc.

W epoce romantyzmu zaistniał samodzielny gatunek nokturnu jako miniatury instrumentalnej. Jego charakterystycznymi cechami są nastrój liryczny, marzycielski elegiczny ton, wokalny charakter linii melodycznej, bogata i wyrafinowana ornamentyka. Najślawniejszym mistrzem nokturnu stał się Fryderyk Chopin, który wzbogacił gatunek nowymi odcieniami ekspresyjnymi. Forma nokturnów Chopina wywodzi się z operowej arii da capo: część wolna, część szybka, wariant części wolnej. Część środkowa przynosi gwałtowny kontrast, ożywioną "akcję" i wzburzenie nastroju.

Słowo to może również oznaczać rodzaj wyrazu muzycznego. Z takiej możliwości skorzystał np. Dymitr Szostakowicz, nazywając pierwszą część swego *Koncertu skrzypcowego a-moll* nokturnem.